

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

T. VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”
URZĄD GMINY I MIASTA SIANÓW

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SIANÓW–SŁAWNO 2009

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. VIII: *Gmina i Miasto Sianów* [History and Culture of the Sławno region, vol. VIII: Town Sianów and Community]. Fundacja „Dziedzictwo” Gmina i Miasto Sianów, Sianów–Sławno 2009. pp. 427, figs 126, colour plates 20. ISBN 978-83-61603-00-9. Polish text with German summaries.

These are studies of aspects of history and culture of the Sianów region [Pomerania, Poland]. These papers refer to archaeology and history of the region which is virtually unknown for most of Polish current citizens. It is hard to build a society without roots and without history. People who have lived here for over 50 years do not understand the cultural landscape which has been created and constructed for centuries. The aim of the collection of paper is to bring the history nearer. The knowledge about the past of the region will allow to understand the landscape and protect it as well as create a new social approach to the future. Some papers also refer to current projects which aim is to teach local history, use them for the development as well as build new identity with the respect to the past.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2009
© Copyright by Authors

Na okładce: Bolesław Kurzawiński, *Sianów ulica Tylna*, 1954, papier, tusz, ołówek,
22,5 × 30 cm, własność Muzeum w Koszalinie, reprodukcja fotograficzna:
Ilona Łukjaniuk, Marta Adamczak

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Konferencję oraz publikację sfinansowano ze środków
Urzędu Gminy i Miasta w Sianowie

Redaktor: *Katarzyna Ceglarz*
Łamanie komputerowe: *Eugeniusz Strykowski*

Wydawca/Herausgeber:
Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2

ISBN: 978-83-61603-00-9

Druk/Druck: Wydawnictwo Feniks, 75-206 Koszalin, ul. Jana z Kolna 38B

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań), <i>Granice kulturowe? O waloryzowaniu przeszłości</i>	7
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Sianów i okolica dziś</i>	15
IGNACY SKRZYPEK (Koszalin), <i>Osadnictwo archeologiczne gminy Sianów</i>	21
JOANNA CHOJECKA (Koszalin), <i>Źródła archiwalne do dziejów gminy Sianów</i> . . .	83
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Pruszcz Gdański), <i>Nazwy miejscowe Gminy i Miasta Sianów</i>	119
BARBARA POPIELAS-SZULTKA (Słupsk), <i>Posiadłości ziemskie klasztoru bukowskiego na ziemiach Sławińskiej i Darłowskiej</i>	167
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin), <i>Z dziejów szkolnictwa w Gminie i Mieście Sianów do 1945 roku</i>	177
WOJCIECH STYLSKI (Szczecin), <i>Z dziejów wsi Sierakowo</i>	209
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin), <i>Za górami, za lasami... fabryka. Gmina Sianów w dawnej kartografii i ikonografii</i>	217
MARIA WITEK, WALDEMAR WITEK (Szczecin), <i>Tradycyjne (ryglowe) budownictwo wiejskie w gminie Sianów</i>	269
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), <i>Flora parków podworskich gminy Sianów</i>	297
SIEGFRIED BARZ (Będzinko), <i>Okolice Sianowa w twórczości malarzy niemieckich okresu międzywojennego</i>	315
BERNARD KONARSKI (Koszalin), <i>Fabryka zapatek w Sianowie</i>	321
INGE WESTHÄUSLER (Meisenweg, Niemcy), <i>Eventin von März 1945 bis August 1946</i>	331
KAZIMIERA JANOWICZ (Sianów), <i>Nasze drogi do Sianowa</i>	337
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Honorowi Obywatele Gminy i Miasta Sianowa</i> . . .	351
ANDRZEJ DĘBOWSKI (Sianów), <i>Gmina Sianów na Szlaku Cysterskim</i>	371
ALEKSANDRA KOWALCZYK (Sianów), <i>Wioski tematyczne – kierunek rozwoju polskiej wsi po roku 1989</i>	381

HENRYK ROMANIK (Koszalin), <i>Kontynuacje literackie, duszpasterskie i społeczne doświadczenie artystyczne z albumem poetyckim „Koniec świata w Iwici- nie”</i>	389
Indeks osób	407
Indeks nazw geograficznych	417
Lista adresowa Autorów	425

Sianów i okolica dziś

RYSZARD WĄTROBA (Sianów)

Sianów powstał w XIV wieku, a wiele wiosek leżących na terenie gminy ma rodowód nieco starszy. Przez kilka wieków Ziemia Sianowska przynależała administracyjnie do powiatu sławieńskiego, by po II wojnie światowej zostać związaną z Koszalinem.

Dziś Sianów wraz z gminą wiejską zajmuje powierzchnię 227 km². Na tym terenie mieszka 13 484 mieszkańców. Gmina położona jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. W skład gminy wchodzi 24 sołectwa. Centralnym ośrodkiem gminy jest miasto Sianów (Tabl. I: A), które do niedawna znane było przede wszystkim z produkcji zapalek wytwarzanych tu od ponad półtora wieku.

Przez gminę biegnie główny szlak komunikacyjny na Pomorzu – droga krajowa Gdańsk–Szczecin i dalej, już po stronie niemieckiej, autostrada do Berlina. W Skibnie, 3 km od miasta, znajduje się stacja kolejowa.

Na obszarze gminy dominuje produkcja rolna, ale atrakcyjne położenie, bliskość morza i jezior (Tabl. I: B) oraz lasów sprawia, że jest chętnie odwiedzana przez turystów. Prawie połowę obszaru gminy (44%) zajmują lasy. Na terenie nadleśnictwa Karnieszewice istnieje rezerwat „Jodły Karnieszwickie” oraz położone w Karnieszewicach Arboretum. Arboretum to ogród dendrologiczny, na terenie którego znajduje się kolekcja drzew i krzewów. Powstał w XIX wieku (w 1881 roku) dla upamiętnienia zjazdu Pomorskiego Towarzystwa Leśnego (Zielke 1990). Arboretum miało służyć uprawie drzew i krzewów dla celów badawczych. Zajmuje powierzchnię 4,75 ha. Znajduje się tu około 100 gatunków drzew i krzewów z różnych stron świata. Występują tu między innymi: kasztan jadalny, orzesznik pięciolistny, buki, daglezie i jodły.

Na terenie gminy wytyczone są trzy szlaki piesze: Szlak im. Józefa Chrząszczyńskiego, Szlak „Porwanego księcia” i Szlak im. Papieża Jana Pawła II. Przez gminę przebiega też kilka szlaków rowerowych i szlak kajakowy na rzece Unieść (Kowalczyk, Nowak b.r.w.).

Niezwykle ciekawe są zabytki architektoniczne (SGPPŚ b.r.w.). W stolicy gminy znajduje się ratusz z 1879 roku oraz eklektyczna brama z 1896 roku, a także kościół o konstrukcji ryglowej z XV wieku, przebudowany w wieku XVII, z bogatym wyposażeniem renesansowym. Zachował się też średniowieczny układ urbanistyczny miasta. W okolicach Sianowa warto zwiedzić gotyckie kościoły w: Iwięcinie i Osiekach, Suchej Koszalińskiej, Karnieszewicach, a także neogotycki kościół w Szczeglinie.

Bardzo ciekawy jest zabytkowy dworek w Osiekach z parkiem podworskim (Tabl. II: A). Tu w latach 60. i 70. ubiegłego wieku odbywały się głośne plenery plastyczne, a od lat 90. plenery organizowane przez Związek Polskich Artystów Plastyków, Okręg Koszalin i Słupsk z siedzibą w Koszalinie.

Urokliwe są także budynki ryglowe, będące od wielu wieków tradycyjnym elementem krajobrazu Pomorza. Dziś jest ich już znacznie mniej i znaleźć je można tylko w niektórych miejscowościach. W: Węgorzewie, Sownie, Przytoku, Siecieminiu, Karnieszewicach, Iwięcinie, a także Sianowie zachowały się jeszcze „obiekty w kratę”: kościoły, domy i budynki gospodarskie (GOT b.r.w.).

Nie tylko piękne krajobrazy i zabytki architektoniczne stanowią atuty gminy. Ważną rolę władze przywiązują do oświaty. Na terenie gminy i miasta działa jedno przedszkole (w Sianowie), sześć szkół podstawowych (Nr 1 i Nr 2 w Sianowie oraz: Iwięcinie, Suchej Koszalińskiej, Dąbrowie i Szczeglinie) i dwa gimnazja (w Sianowie i Dąbrowie). Wszystkie szkoły podstawowe prowadzą oddziały przedszkolne dla dzieci 6-letnich. W roku szkolnym 2008/2009 do szkół podstawowych uczęszcza 910 uczniów. W Przedszkolu Gminnym w Sianowie oraz oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych uczy się 214 wychowanków. Do gimnazjów uczęszcza 447 uczniów. Ponadto, od roku szkolnego 2007/2008 w pomieszczeniach Gimnazjum Gminnego w Sianowie funkcjonują placówki ponadgimnazjalne: Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych i Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych. Placówki te prowadzą edukację w systemie zaocznym.

Zespół Szkół w Dąbrowie ma kompleks sportowo-rekreacyjny, a halę sportową z pełnowymiarowym boiskiem do piłki siatkowej i koszykówki gimnazjum w Sianowie. W sale gimnastyczne wyposażo-

TABLICA I

A. Sianów z lotu ptaka. Fot. Foto-Video B.Z. Chojeta, 2007

B. Widok na jezioro Młode Świdno. Fot. Foto-Video B.Z. Chojeta, 2007

TABLICA II

A. Dworek Osiecki z lotu ptaka. Fot. Foto-Video B.Z. Chojeta, 2007

B. Wnętrze kościoła w Iwęcinnie. Fot. W. Kosowski, 2007

ne są również szkoły w: Suchej Koszalińskiej (pełnowymiarowe boisko do piłki siatkowej), Dąbrowie, Szczeglinie, Iwięcinie i SP 2 w Sianowie. Przy szkołach znajdują się również boiska sportowe.

Na terenie szkół funkcjonują również stowarzyszenia o charakterze sportowym, czyli Uczniowskie Kluby Sportowe: U.K.S. „KOMETA” (SP Nr 1 w Sianowie), U.K.S. „VICTORIA” SP 2 w Sianowie, U.K.S. przy Szkole Podstawowej w Suchej Koszalińskiej, U.K.S. „WANTA” w Iwięcinie, U.K.S. „TORI” w Dąbrowie i Gimnazjalny Uczniowski Klub Sportowy „GIMNAZJUM” w Sianowie.

Atrakcją gminy stały się ostatnio wioski tematyczne: Wioska Hobbitów w Sierakowie Sławieńskim, Wioska Końca Świata w Iwięcinie oraz Wioska Zdrowego Życia w Dąbrowie (por. Kowalczyk w tym tomie).

Pod względem inwestycyjnym gmina i miasto wydają się być dziś terenem zaniedbanym. To są wieloletnie zaniedbania, gdy na inwestycje – poza rokiem 2006 – przeznaczano nikłe kwoty. Na odrobienie zaniedbań trzeba co najmniej dziesięciu lat. Do najważniejszych zadań, których realizację rozpoczęliśmy od roku 2008, należą: poprawa gospodarki ściekowej w mieście, jak również doprowadzanie wody w mieście i gminie do miejsc, gdzie jej dotąd nie było.

Chcemy także poprawić ofertę rekreacyjną, w ramach której realizowane są, między innymi szlaki rowerowe (obecnie około 350 km oznakowanych leśnych szlaków), jak również spływ kajakowy rzeką Unieść. Rekreacja to także realizowany w roku 2008 w ramach projektu „Moje Boisko Orlik 2012” kompleks boisk wielofunkcyjnych. Obiekt ten zdecydowanie poszerzy ofertę czynnego wypoczynku dla młodzieży i dorosłych.

Staramy się też realizować inwestycje, które ułatwią życie wszystkim – od najmłodszych (remonty obiektów oświatowych) po najstarszych (np. budowa windy w przychodni lekarskiej czy też ekranu dźwiękochłonnego przy cmentarzu komunalnym w Sianowie). W 2008 roku na inwestycje przeznaczono około 6 mln złotych z budżetu gminnego (w latach 2003–2005 inwestycje pochłaniały 1,5–2,5 mln złotych rocznie).

Gmina i miasto posiadają wiele atrakcyjnych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. Następują też zmiany w planach zagospodarowania przestrzennego, które przygotowują kolejne atrakcyjne tereny budowlane. Sianów położony jest blisko dużej aglomeracji – Koszalina, stąd nadzieja, że w najbliższym czasie zamieszka tu wiele osób chcących uciec przed wielkomiejskim zgiełkiem.

Na terenie gminy Sianów dominuje produkcja rolna. Przemysł i handel skupione są głównie w Sianowie, którego elementem rozpoznawalnym na skalę krajową zawsze była fabryka zapalek. W ewidencji Urzędu zarejestrowanych jest obecnie 962 przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą różnego rodzaju (z tego 40% handel, 15% produkcja, 45% usługi).

Oto najważniejsze zakłady:

- **Koszalińskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Ogrodniczej Sp. z o.o.** w Karnieszewicach kontynuuje w nowej formie działalność produkcyjną dawnego kombinatu państwowego. Aktualnie prowadzi całoroczną produkcję kwiatów doniczkowych i rabatowych, a także warzyw, pomidorów i ogórków.
- **„DEGA” Zakład Pracy Chronionej Spółka Akcyjna** w Karnieszewicach – producent szerokiego asortymentu tradycyjnych sałatek rybnych i warzywnych. Oferta, którą przedsiębiorstwo stworzyło, przyczyniła się do uznania „DEGI” za jedno z wiodących przedsiębiorstw w tej branży.
- **Coffe & Tea Product S.A.** w Skibnie – producent kaw naturalnych i capuccino.
- **Wytwórnia Aparatury Mleczarskiej Sp. z o.o.** w Sianowie zaopatruje przemysł spożywczy w urządzenia wykonane ze stali kwasoodpornej.
- **GANZ POLSKA Sp. z o.o.** w Sianowie to producent chłodni i mroźni dla zakładów przemysłu spożywczego oraz marketów i supermarketów.
- **MACROWENT Sp. z o.o.** w Sianowie wykonuje instalacje wentylacyjne i klimatyzacyjne oraz ich montaż.
- **„POLMATCH” Zakłady Przemysłu Zapalczanego** w Sianowie – fabryka istniejąca od 1845 roku, która była głównym dostawcą zapalek w Polsce (obecnie w upadłości).
- **GMINNA SPÓŁDZIELNIA „SCH”** w Sianowie prowadzi handel detaliczny i produkcję pieczywa.
- **Przedsiębiorstwo Produkcji Różnej Handlu i Usług „MONIX” Sp. z o.o.** w Osiekach prowadzi działalność rolniczą w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt.
- **„ARKA” Spółka jawna** w Sianowie prowadzi handel hurtowy armatury sanitarnej i przedstawicielstwo zagraniczne, głównie armatury hiszpańskiej.
- **Usługowo-Handlowy Zakład Tartaczny MATYSZ-DREW** w Skibnie produkuje i sprzedaje wyroby tartaczne (więźby dachowe i tarcice).

Sianów od 2000 roku współpracuje z gminą Wöhrden, leżącą w Szlezewiku-Holsztynie, na wybrzeżu Morza Północnego. Umowa zobowiązuje obie strony do współpracy w zakresie oświaty, kultury, turystyki i sportu. Corocznie odbywają się tu spotkania obu stron.

VIII konferencja „Historia i kultura Ziemi Sławińskiej – Gmina i Miasto Sianów” organizowana była we współdziałaniu z dawnymi mieszkańcami gminy oraz Wöhrden. Odbywała się w Iwięcinie – wiosce, o której pierwsza wzmianka pochodzi z połowy XIII wieku. Wieś związana była z cystersami z Bukowa Morskiego. Dzięki nim powstał tu w końcu XIV wieku gotycki kościół kryty gontem. We wnętrzu znajduje się pięknie rzeźbiony ołtarz i malowidło z końca XVII wieku „Sąd Ostateczny” (Tabl. II: B).

Bibliografia

- GOT b.r.w. *Sianowska Kraina w Kratkę*, Sianów: Gminna Organizacja Turystyczna w Sianowie.
- KOWALCZYK A., NOWAK M. b.r.w. *Sianów gmina i miasto*, Sianów Urząd Gminy i Miasta Sianowa.
- SGPPŚ b.r.w. *Atrakcje turystyczne Pomorza Środkowego*, Koszalin: Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego w Koszalinie.
- ZIELKE H. 1990. *Dicht hintern Gollen: Die Stadt Zanow und die Nachbargemeinden*, Bd. 1–2. Husum: Husum-Dr.-und-Verl.-Ges.

Sianów (Zanow) und Umgebung - heute

Zusammenfassung

Zanow wurde schon im 14.Jh. gegründet. Einige Jahrhunderte lang gehörte der Ort zum Kreis Schlawe, ab Juli 1945 zum Kreis Koszalin. Heute zählen Stadt und Gemeinde zusammen 14.000 Bewohner. Durch Zanow führt der Hauptverkehrswege Szczecin–Gdańsk (E6). Auf dem Gebiet der Gemeinde befinden sich zahlreiche architektonisch wertvolle Kirchen und in Karnieszewice run Naturpark (Arboretum). Die bekannte Streichholzfabrik aus dem 19.Jh. Produzierte noch bis 2007, seit dem leider geschlossen. In der Landgemeinde wird vorwiegend Landwirtschaft betrieben, Handel und Industrie beschränkt sich auf die Stadtgemeinde.

